

УДК 721.1

Кандидат архітектури, доцент **Ніканоров С.О.**
Каф.основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА

ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ВОДНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

Анотація. У статті розглянуто досвід архітектурного проектування та історії формування водно-туристичних комплексів.

Ключові слова: водно-туристичний комплекс, рекреаційний комплекс.

Як показує практика, проектування і будівництво водно-туристичних комплексів набуває широкого та інтенсивного розвитку **за кордоном** (рис. 1, 2).

У США та Канаді одним з найбільших районів, де водний туризм має широке розповсюдження, є система Великих озер та річок і каналів, що їх поєднують.

У прилеглих до них штатів США у 1972 р. було близько 3 млн. суден, пристосованих для тривалих подорожей.

Популярність водного туризму привела до спорудження у великих рекреаційних центрах спеціальних портів і пристаней для прогулянкових і спортивних суден.

Один з найбільш великих комплексів Франції в галузі водного туризму – «Лангедок-Руссийон» (рис. 1) протягом літнього сезону може приймати до 1,5 млн. чоловік. Кількість новостворених портів для прогулянкових суден досягає дванадцяти, а їх загальна місткість розрахована на приймання більше ніж 10 тис. суден.

Серед курортних центрів другого великого приморсько-рекреаційного району на Атлантичному узбережжі Франції – Аквітанії, слід виділити: Лакано-Осеан, Капбретон, Біс-Каррок, Уртен, Ле-Вердом, Ла-Тест і т.д. Внутрішні озера Аквітанії поєднані системою каналів, що створює сприятливі умови для розвитку внутрішньої водної рекреаційної системи із загальною поверхнею акваторії 100 тис. га. Основні рекреаційні центри обладнані прогулянковими портами.

Плавучі готелі та водно-туристичні комплекси для обслуговування водних туристів проектуються та будуються у багатьох країнах: Франції, Греції, Швейцарії, Данії, Нідерландах, Швеції, Іспанії та інших.

Більшість плавучих готелів обладнані причалами-пірсами, спуско-підіймальними пристроями, а також спорудами для зберігання човнів, їх ремонту й заправки.

Слід відзначити, що споруди та обладнання для технічного обслуговування плавзасобів становлять невід'ємну частину водно-туристичних й готельних комплексів, призначених для водних туристів.

У затоці Саронікос (Греція), у 70 км від Афін, швейцарським архітектором Ю. Дахінденом (Dahinden J.) запроектовано оригінальний плавучий готель (рис. 2).

Будівлю передбачалось створити у вигляді плаваючої напівсфери корпусу-понтону, з палубними житловими та громадськими надбудовами. Причал для човнів запроектовано у вигляді трьох радіальних доріжок на понтонах.

Експериментальний проект плавучого готелю у Швейцарії архітекторів Хакін і Кралі (Chakin, Krali) є спробою використати у вигляді плавучої опори понтон.

Приміщення технічного обслуговування плавзасобів передбачається розташувати вздовж однієї зі сторін готелю, де знаходяться велика тераса-пірс та елінг для зберігання суден, яхт і катерів. У торцях будівлі розміщені приміщення швартового та причального обладнання і механічні майстерні. У проекті розроблено варіант стикування корпусів подібних готелів торцевими сторонами, що дає можливість створити закриту гавань для рекреаційних суден. У надводних приміщеннях передбачається розміщення житлової та громадської частин туристичного комплексу. Враховуючи необхідність паркування автомобілів туристів, у разі розташування плавучого готелю біля берега, до складу плавучого комплексу запроектовані навіть гаражі-бокси. Їх передбачається розмістити у першому підводному поверсі, розташованому нижче рівня платформи. У разі необхідності гаражі можна використовувати як елінги для зберігання катерів.

Характерною особливістю плавучих комплексів для туристів є можливість буксирування у будь-який район міста.

У «портах задоволення» та плавучих містах передбачається високий рівень обслуговування водних туристів та їх плавзасобів. У закладах цих комплексів забезпечується в повному обсязі культурний відпочинок та обслуговування туристів.

«Гідрополіс» (Нідерланди) вирішений у вигляді величезної піраміди. У цілому вигляд Гідрополіса створюється терасоподібними спорудами, розташованими як злами із прямими кутами, які утворюють напівзамкнутий простір гавані. Така конструкція дозволяє біля кожного житлового осередку влаштувати озеленену терасу.

У комплекс входять магазини, театри, кіно, кафе, спортивні зали та майданчики, басейни, порт, музей, школи, вертолітна станція, внутрішні та зовнішні бульвари та ін. Вулиці, площі та переходи комплексу повністю захищені від атмосферних опадів. Незалежно від несприятливих природних впливів у закладах обслуговування створюється штучний клімат, подібний до функціонуючого у приміщеннях громадського призначення на пасажирських судах. У плані комплекс нагадує лабіринт із захищеними від хвиль гаванями. Перший поверх піднято на 8 м над рівнем моря для захисту від припливів. Тераса для руху транспорту та паркінги опираються на стовпи. Зв'язок з континентом здійснюється через чотирисмуговий міст з пішохідною та велосипедною доріжками.

У США біля Гавайських островів архітекторами Н. Бургесом та Кікутаке (Burgess H., Kikutake) запроєктовано плавучий туристичний комплекс з виставковим центром для будівництва. Він складається з 28 віялоподібних конструктивних елементів-модулів, розташованих на платформах-понтоніах.

Кожна платформа підтримується трьома баластними цистернами бутелеподібної форми, висота – 102 м. Модулі з'єднані попарно таким чином, що утворюються два концентричних кола з внутрішнім діаметром 120 м. Модулі зовнішнього кільця з'єднані гнучкими зв'язками, що дає можливість заміни одного з них у разі необхідності. У середині плавучого туристичного комплексу знаходиться гавань.

У деяких комплексах водного туризму за кордоном використовуються декоративні засоби, які надають будівлям подібність до кораблів.

Наприклад, плавуча будівля готелю поблизу Афін увінчана трьома щоглами з поворотними кольоровими вітрилами (рис.2). Завдяки цьому декоративному елементу, а також через вікна у вигляді ілюмінаторів, будівля готелю нагадує вітрильник.

Плавучий туристичний комплекс у Каїрі – незвичайної форми з численними круглими вікнами, що світяться, також буде справляти враження величезного плаваючого корабля.

Цей комплекс завдяки відокремленому розташуванню на воді буде різко контрастувати за своїм виглядом з навколишньою забудовою громадського призначення.

Будівля плавучого туристичного комплексу в Швейцарії має в плані складну конфігурацію, що вписується в контур платформи плавучої опори розміром 182 × 55 м. Перший поверх розташований нижче рівня платформи, а його верхня частина лише трохи піднята над ватерлінією.

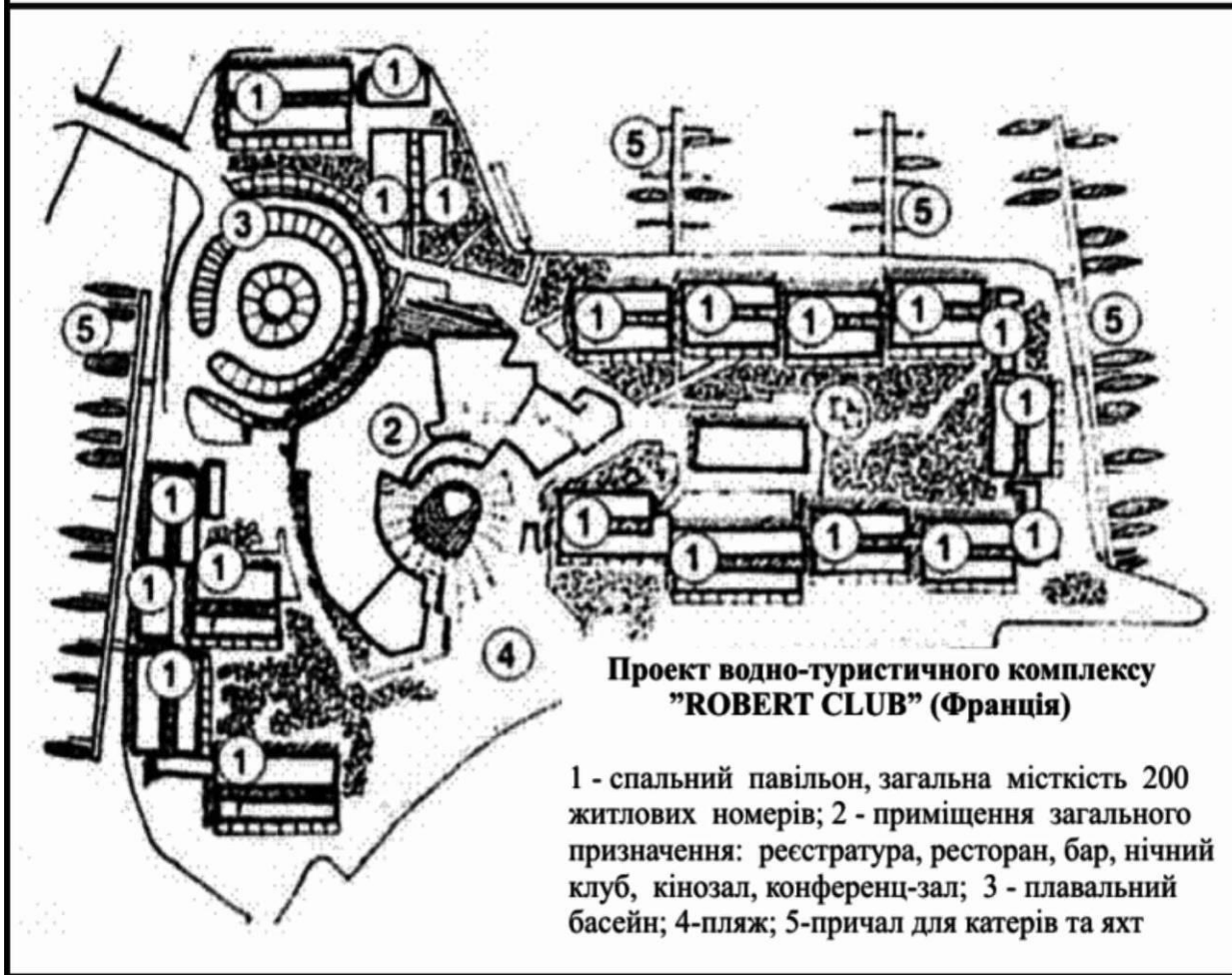
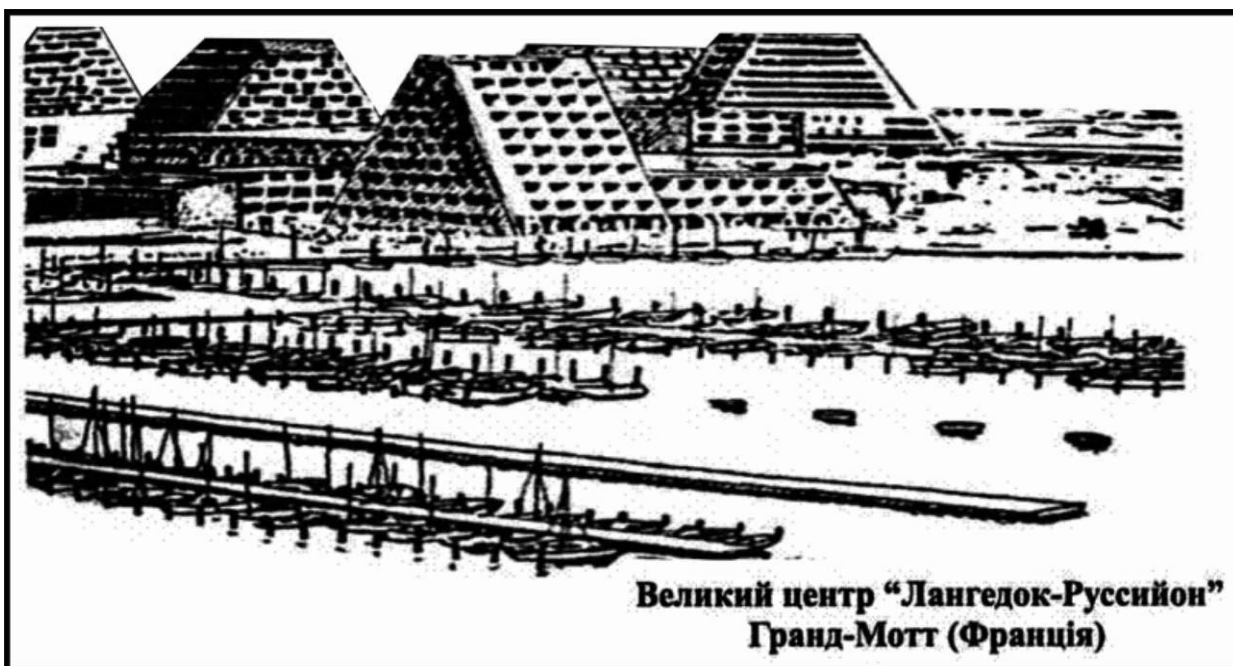

Рис. 1 Зарубіжний досвід проектування і будівництва ВТК

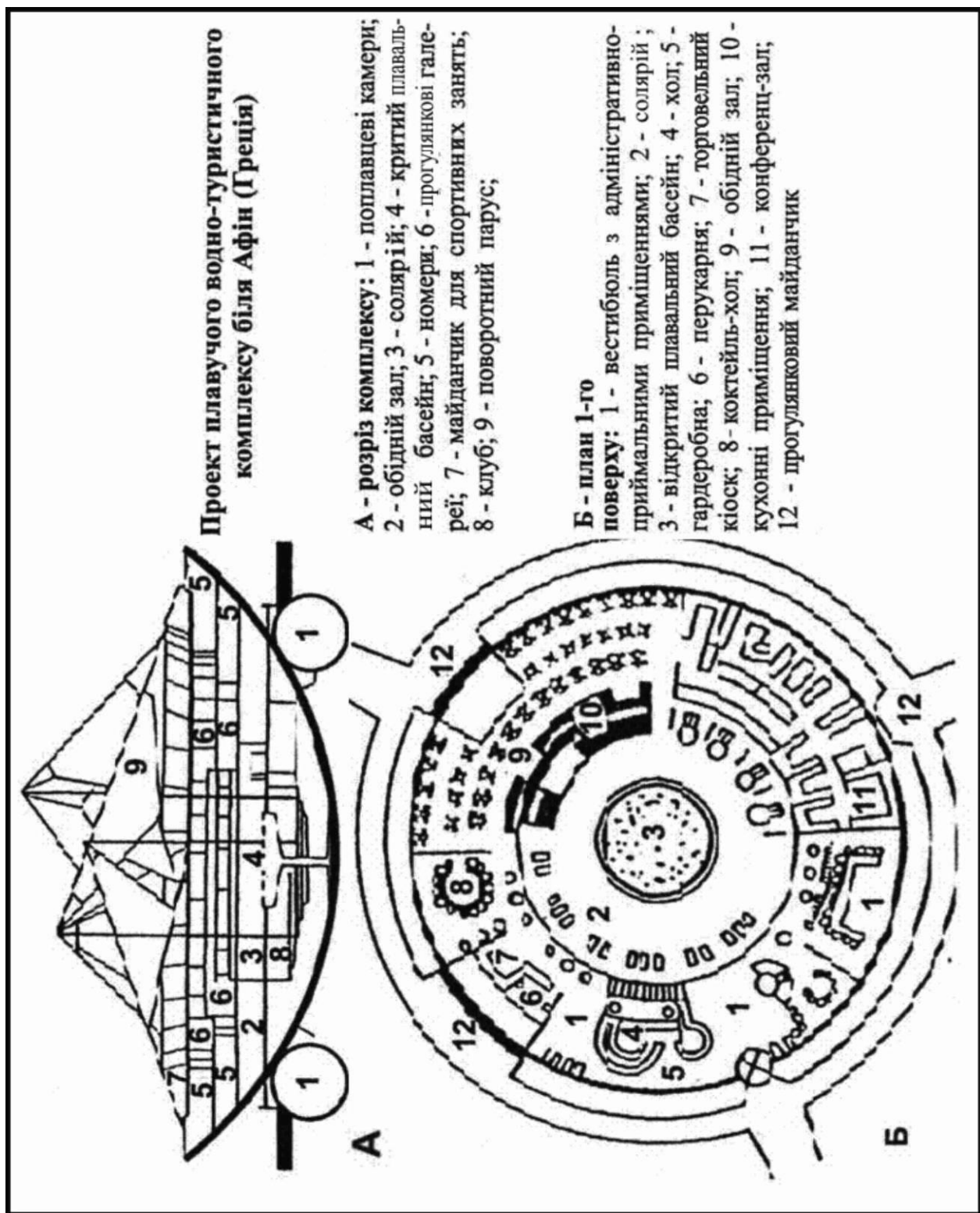

Рис.2 Проект плавучого водно-туристичного комплексу (Греція)

На цьому поверсі розміщуються фойє, універсальний зал, бар, казино, а також різні технічні та господарські приміщення, гараж для автомобілів, який може використовуватись як елінг для яхт. Другу частину поверху, відокремлену від решти приміщень коридором, займають численні житлові номери. Плоский дах будівлі комплексу має високу огорожу та добре озеленений. За своєю структурою комплекс

нагадує забудову набережних морських міст та є прикладом урбанізованого підходу до вирішення об'ємно-просторової композиції забудови.

Взаємозв'язок водно-туристичних комплексів з навколишнім природним середовищем забезпечує збереження найбільш цінних природних ландшафтів, створення цілісних архітектурно-просторових композицій та оптимальних умов для організації різних форм туристичної діяльності.

Наприклад, у туристичному комплексі «Свирская слобода» під Санкт-Петербургом туристам пропонують різні види проживання – від готелю «Келья» на 200 місць до сінника на старому млині і табору на плотах. В таких умовах проживання втілюються риси сільського побуту з пересуванням по пішохідних, кінних і водних («По семи озерах») маршрутах.

Туристичний комплекс «Аеропарк» біля озера Рильдгунт (США) влаштований в умовах складного природного рельєфу.

На болотистій місцевості біля дуже порізаних берегів озера розташовано аеродром для спортивних літаків, стоянка для автопричепів, будиночки-готелі, невеликий мотель, майданчик для наметів і пікніків, поле для ігор, містки для рибалок-любителів.

Водні ресурси **Причорноморської території України** (Одеська обл., Миколаївська обл., Херсонська обл. і АР Крим) надають унікальні можливості туристам і відпочивальникам для водо-, грязелікування та реабілітації, організації турів на риболовлю і полювання, а також для розвитку водних видів туризму і формування ВТК, [1].

Крим – великий туристичний центр України, край паломництва любителів активного відпочинку, які приїждять з багатьох країн світу. До їх послуг десятки туристично-екскурсійних закладів: комплекси, готелі, турбази, притулки, кемпінги. Захопливі туристичні маршрути: автомобільні, вертолітні, кінні, морські, пішохідні, змішані.

Ялта – найвідоміше місто Криму та одне з найбільш мальовничих міст світу. Сучасна Ялта – адміністративний, культурний та науковий центр курортів Південного узбережжя, які простяглись на 72 км вздовж берега Чорного моря.

Туристично-оздоровчий комплекс «Магнолія» розташовано у центральній частині курортної Ялти в Піонерському парку в 700 метрах від набережної. Комплекс «Магнолія» складається з головного цілорічно працюючого корпусу з одно- і тримісними номерами, єврокотеджів і літніх дерев'яних будиночків. На території комплексу розміщені два басейни: для дорослих – 50 м² та дитячий – 12 м². До послуг гостей надаються морські прогулянки та екскурсії, а також: автостоянка, бар, камера схову, масажний кабінет, фітнес-центр, більярд, конференц-зал, туристський кабінет тощо.

У центрі Приморського парку в місті Ялта знаходиться розважальний комплекс «Літо».

Це не тільки чотиризірковий готель, але й боулінг-клуб, більярд і літній танцмайданчик на самому березі Чорного моря. Саме завдяки цьому комплекс «Літо» перетворився в улюблене місце відпочинку гостей і жителів України та, більш того, став своєрідною визначною пам'яткою міста.

Це один з найгарніших та найстаріших парків Криму.

Його територія простягається по західному узбережжю Ялтинської бухти на два кілометри і є природнім продовженням Ялтинської набережної. Під час прогулянки вздовж алей парку можна зустріти рідкісні, зібрані з усього світу, види рослин. Здебільшого – це вічнозелені рослини, а вік деяких з них досягає 200 років.

Крім того, «Літо» має надзвичайну перевагу: з будь-якого номера готелю, з вікон-вітражів ресторану та боулінг-центру можна милуватися чудовим краєвидом Ялтинської бухти та узбережжям аж до самого Гурзуфа.

У концепцію розвитку розважального комплексу «Літо» входить будівництво нового готельного комплексу, на першому поверсі якого планується створення зони відпочинку на воді – велнесс-зона.

Вісь комплексу витягнута вздовж лінії узбережжя, ніби повторюючи її. Функціонально всю велнесс-зону проектованого комплексу можна розділити на дві зони: для відвідувачів і технічного персоналу.

Переміщення по велнесс-зоні починається з просторого холу з магазином косметики та вітамін-баром. Тут можна придбати всі необхідні речі для релаксації, а також просто випити сік та відпочити.

Хочеться звернути увагу на те, що залишаючи роздягальні, ми потрапляємо в зону активного відпочинку – басейни дитячий і дорослий, з усіма атракціонами та аквабаром. Лікувально-профілактичні кабінети: кімнати грязьової та косметичної терапії, солярій, гідромасажна кабіна, інфрачервона кабіна.

Особливість організованого простору полягає в тому, що з пересуванням відвідувача вздовж осі атракціонів відбувається поступове зростання температур і видовищності.

Активний відпочинок велнесс-зони включає в себе: «душ вражень» (імітує перебування під дощем у різних кліматичних зонах); «римська парна» (розкішне оздоблення у римських традиціях, з фонтаном у центрі; ергономічні полиці з підігрівом); снігова кімната (після лазні – свіже зимове повітря та чистий сніг); ванна з льодом; кімната для мильного турецького масажу «хама» з трав'яним гротом; душ з колірними та звуковими ефектами (ароматизоване повітря та, за бажанням, тропічний дощ або холодна злива). Проект комплексу виконав відомий архітектор П. А. Зюзиков, [2].

Севастополь – велике портове місто на Південному заході Криму. Поряд з набережною в центрі міста розташовується туристично-оздоровчий комплекс «Крим» на 407 місць.

Гостям пропонуються морські прогулянки та екскурсії, відвідування спортивного комплексу з басейном, стадіоном, тенісними кортами та залами.

Алушта – центр курортної зони Криму, простяглась більше ніж на 80 км від селища Партеніт біля підніжжя Аюдагу на заході до села Привітне на сході. Місто розташовано в найбільшій на Південному узбережжі долині, оточеній горами, які відступають від моря на 5 – 10 км.

В Алушті знаходиться більше ніж 15 санаторіїв, близько 30 пансіонатів, понад 40 баз відпочинку, дитячі табори, міні-пансіонати, серед яких можна виділити туристично-оздоровчий комплекс «Восход», який розташовується у центральній частині міста, звідки відкривається казковий морський пейзаж та панорама міста. При комплексі передбачені обладнаний гальковий пляж і басейн з прісною водою площею 180 м², а також до послуг гостей: бар, сауна, більярд, масаж, морські прогулянки, екскурсії та ін.

Туристично-оздоровчий комплекс «Судак» розташовується у Південно-східній частині Криму на березі Судакської бухти, оточеної з усіх боків горами, недалеко від історико-архітектурної пам'ятки – Генуезької фортеці. Комплекс «Судак» – один з найкращих у Криму.

У мальовничому парку – пам'ятці садово-паркового мистецтва, який оточує комплекс, зібрані рідкісні та реліктові рослини з усього світу. Комплекс включає в себе: упорядкований гальковий пляж, тіньову зону, станцію для човнів, сауни, закритий басейн, тенісні корти, тренажерний зал, бібліотеку, дитячі атракціони і т. ін., а також екскурсійне обслуговування по всьому Криму.

Коктебель – курортне селище в Криму у складі Великої Феодосії. Поблизу нього височіє Карадаг – гірський масив вулканічного походження з химерними й гарними скелями та бухтами, з чистою водою й піщано-гальковими пляжами.

На березі моря у селищі Коктебель заходиться туристично-оздоровчий спортивний комплекс «Приморье». При комплексі є гальковий пляж, обладнаний навісами та шезлонгами, а також: кафе, більярдна, дискотека, сауна, масажний кабінет, тренажерний зал та ін. До послуг гостей – морські прогулянки та екскурсії по Криму.

Тривалий час Південний берег Криму був пов'язаний з рештою його території дорогами, що проходили вздовж русел річок (наприклад, відома римська дорога, що зв'язувала фортецю Харакс із Херсонесом, проходила вздовж річки Календа. Незважаючи на загальні риси, кожна з кримських річок має свої особливості.

Життя людей завжди було тісно пов'язане з річками, тому в долинах річок існує багато об'єктів, які могли б привернути увагу туристів.

Зазвичай, туристичні маршрути спрямовані на Південний берег Криму або в гірську його частину.

Територія рівнинного Криму та Керченський півострів мало використовуються в рекреаційній та, зокрема, в туристичній діяльності, хоча його туристичні ресурси відкривають для цього певні перспективи.

Україна має великі, поки ще невикористані, можливості в галузі туризму.

Особливе місце серед туристичних регіонів України належить **Карпатам**. Хоча Карпатський регіон поступається за кількістю туристів і розвитком інфраструктури Криму, але у порівнянні з ним Карпати мають деякі переваги.

Головною серед них є те, що, на відміну від Чорноморського узбережжя, де туризм має чітко виражений сезонний характер, Карпати приваблюють туристів у будь-яку пору року.

У першу чергу, Карпати приваблюють відпочивальників своїми унікальними природними, мінеральними та рекреаційними ресурсами, лікувальними можливостями.

Оздоровчі комплекси західних областей України відомі не тільки вітчизняним, але й зарубіжним туристам.

По-друге, одночасно з лікуванням у Карпатах існують ресурси для розвитку різних видів спортивного туризму. Тут у будь-яку пору року можна знайти заняття для відпочинку та спорту: катання на лижах, спуск по гірських річках, походи у гори, полювання, рибальство тощо, [3].

Відзначені переваги туризму в умовах Карпат можна використовувати

при розробці проектів ВТК для умов Причорномор'я.

Узагальнюючи досвід проектування й будівництва туристичних комплексів з'ясовуємо, що для подальшого їх розвитку, як на Причорноморському узбережжі України, так і за його межами, необхідно розробляти нові експериментальні проекти, які передбачають сучасні науково-практичні досягнення в галузі технології, архітектури та конструкцій, вивчати фактори та умови, що впливають на їх розвиток.

Причорноморська територія України, особливо АР Крим, найбільше підходить для формування ВТК, оскільки є можливість використання акваторії Чорного моря, прибережних ландшафтів і пам'яток історії для проведення пізнавальних екскурсій, організації різних туристичних маршрутів.

Однак, аналіз досвіду проектування та будівництва вказує на відсутність комплексного наукового дослідження в цьому напрямку, вивчення впливу факторів на проектування ВТК, визначення особливостей функціональної організації, розробки єдиної класифікації зазначених комплексів.

В Україні необхідним є будівництво нових туристичних закладів за світовими стандартами, здійснення реконструкції існуючого рекреаційного фонду у відповідності до соціальних потреб і умов ринкової економіки, що дозволить надавати послуги міжнародного рівня у сфері туристично-екскурсійного обслуговування. Необхідно розробити нову методику вибору місць розміщення туристичних об'єктів з урахуванням концентрації пам'яток історії та культури.

Література

1. Лукьянова Л.Г. Рекреационные комплексы / Лукьянова Л.Г., Цыбух В.И. — К.: Вища шк., 2004. — 346 с.
2. Бассейны и сауны Украины — К.: 05-06/2003. — С. 74 – 77.
3. Бейдик О.О. Туристично-краєзнавчі дослідження / Бейдик О.О., Горбик В.О. — Випуск 5. К., 2004. — 361 с.
4. Антуфьев А.Д. Перспективы рекреационного использования акваторий. — В сб.: Типы зданий и комплексов для организации загородного отдыха населения крупного города на перспективу(на примере Ленинграда). — Л.: ЛенЗНИИЭП, 1974. — 165 с.
5. Государственный классификатор зданий и сооружений. ДК-018-2000. — К.: Госстандарт Украины, 2000. — 53 с.
6. Дехтяр В.Д. Основы оздоровчо-спортивного туризма / Дехтяр В.Д. — К.: Нау-

ковий світ, 2003. — 126 с.

7. Містобудування: Довідник проєктувальника / За ред. Т.Ф. Панченко. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 192 с.

Аннотация. В статье рассмотрен отечественный опыт архитектурного проектирования и истории формирования водно-туристических комплексов.

Ключевые слова: водно-туристический комплекс, рекреационный комплекс.

Annotation. Considered the domestic experience in designing of water and tourist complexes.

Keywords: water-tourist complex, recreational complex.